

Problematica secesionismului în UE: Cazul Cataloniei dupa 2017

Tap, Paul Emanuel

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Tap, P. E. (2020). Problematica secesionismului în UE: Cazul Cataloniei dupa 2017. *Perspective Politice*, 13(1-2), 55-71. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-86242-1>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-SA Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Weitergabe unter gleichen Bedingungen) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-SA Licence (Attribution-NonCommercial-ShareAlike). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0>

Problematica secesionismului în UE: Cazul Cataloniei după 2017

Abstract: *Secessionism is one of the important challenges in many contemporary societies. Sovereignty, International and domestic law, and human rights are only three concepts that could be affected by the emergence of secessionist dynamics. This article investigates the evolution of Catalan secessionist movement after the 2017 independence referendum. It uses process tracing to analyze the events that coincide with the evolution of the Catalan secessionist movement. The main findings reveal that while the EU does not encourage these kinds of movements, it does not agree with the solutions adopted by the Spanish's Central Government to solve the Catalan situation, and condemns the violation of human rights. Also, the Catalan independence movement can stimulate similar dynamics across other countries, which are not favourable to the EU cohesion.*

Keywords: *Catalonia, EU, Human Rights, Intervention, Secessionism*

Introducere

Analizele istoriografice demonstrează că majoritatea statelor au fost nevoite să se preocupe, la un moment dat, de gestionarea problematicilor secesioniste.¹ Mișcările secesioniste pot produce atât efecte pozitive, cât și negative. Dacă populația statelor în care există astfel de mișcări nu se opune acestei inițiative, secesiunea este pozitivă. În schimb, dacă mișcarea este reprimată brutal de guvern, secesionismul e definit drept negativ. Catalogarea mișcărilor secesioniste ca fiind pozitive sau negative depinde, prin urmare, de anumiți factori contextuali.²

Există numeroase studii care se axează pe analiza mișcărilor secesioniste. Printre acestea putem aminti lucrări care se concentrează pe cazurile Țării Bascilor³ sau Scoției⁴, dar și pe modul în care partidele de extremă dreapta din Slovacia⁵ și Irlanda de Nord⁶ influențează astfel de dinamici.

În plus, unele studii urmăresc modul în care principiul suveranității statelor Uniunii Europene (UE) este afectat de emergența tendințelor separatiste⁷, iar altele se axează pe studierea cazului catalan⁸. Mișcarea secesionistă catalană este probabil cea mai activă astfel de mișcare din UE. Deși există studii care să analizeze dinamicile acesteia, în mediile de specialitate naționale identificăm puține lucrări care să se concentreze pe analiza secesionismului catalan după referendumul din 2017.

Acest articol își propune să umple un gol în cadrul literaturii de specialitate, prin oferirea unui răspuns următoarei întrebări de cercetare: cum a evoluat problematica secesionismului catalan după referendumul

Paul Emanuel ȚAP

Doctorand
Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Departamentul de Studii Internaționale
și Istorie Contemporană (DSIIC)
paultapmw@yahoo.com

din 2017? Argumentul său central este acela că mișcările secesioniste militante acționează ca un imbold pentru emergența altor mișcări similare. În încercarea de a răspunde întrebării de cercetare, articolul utilizează, *process tracing*, o metodă de cercetare calitativă care se axează pe analiza cauzelor și evoluțiilor care au dus la materializarea unui anumit eveniment.

Analiza se axează pe intervalul 2017-2019, iar datele utilizate se împart în două categorii: (1) datele primare (discursuri, declarații, documente oficiale), (2) datele secundare, existente în cadrul literaturii. Studiul se axează pe evoluțiile survenite în cazul Cataloniei după referendumul unilateral de independență din anul 2017, făcându-se referire la efectele și dezbaterile generate la nivelul UE .

Relevanța articolului este susținută de faptul că analiza tratează un subiect care nu a fost foarte studiat în cadrul mediilor de specialitate. Majoritatea studiilor existente se concentrează pe partea istorică, evolutivă sau motivațională a secesionismului catalan. Acest articol analizează, dinamicile catalane survenite după 2017. Analiza se află în strânsă legătură cu discursurile oficialilor UE, identificând cauzele prin care dinamicile catalane post 2017 ar putea influența emergența altor mișcări, relevanța fiind susținută de această abordare. În plus, articolul ar putea fi relevant pentru persoanele pasionate de asemenea problematici.

Articolul este împărțit în patru secțiuni cărora li se adaugă concluziile. Prima secțiune oferă o serie de clarificări conceptuale, definind secesionismul, separatismul și principiul autodeterminării. A doua secțiune realizează reviziunea literaturii de specialitate accentul fiind pus pe emergența secesionismului în UE. A treia secțiune este dedicată metodologiei și datelor utilizate, iar a patra analizează criza catalană de după 2017. Concluziile rezumă conținutul general al articolului, prezintă implicațiile și limitele studiului, evidențiând direcțiile ulterioare de cercetare.

Separatismul, secesionismul și autodeterminarea

Separatismul poate să fie definit drept “susținerea unor tendințe de separare culturală, etnică, tribală, rasială, guvernamentală sau de o altă natură, venite din partea unui grup minoritar, față de un grup majoritar”⁹. Separatismul include o serie de cereri etnice care “militează pentru obținerea unei anumite autonomii regionale lipsită de independență”¹⁰ față de stat. Motivațiile principale care determină emergența mișcărilor separatiste se află în strânsă legătură cu faptul că “normele și valorile majorității sunt incompatibile cu cele ale grupurilor separatiste”¹¹, iar incapacitatea de a se organiza o societate bazată pe principiile pluralismului cultural funcționează ca un imbold pentru ascensiunea separatismului.

Secesionismul nu este cu mult diferit față de separatism. Din perspectiva lui J. R. Wood, secesionismul poate să fie definit drept “un program politic bazat pe cererea de retragere formală a unui teritoriu din cadrul unui stat recunoscut internațional cu scopul de a se crea un nou stat care să fie recunoscut la nivel internațional”¹². Astfel, diferența majoră dintre secesionism și separatism este evidențiată de faptul că cea de-a doua nu urmărește desprinderea față de stat și crearea unui nou, ci doar reducerea controlului autorităților asupra teritoriilor vizate și ale populațiilor aferente. Cu toate acestea, Wood, afirmă faptul că mișcările politice “pot, și adesea, oscilează între programele separatiste și cele secesioniste, începând cu primul și terminând cu cel de-al doilea, și invers”¹³.

Ascensiunea mișcărilor separatiste și secesioniste mai pot să fie explicate și din perspectiva difuzării doctrinelor care militează pentru obținerea autodeterminării. Autodeterminarea este doctrina care a trasat concepțiile suveranității populare de-a lungul secolului al XVIII-lea

și care a susținut materializarea tendințelor naționaliste de-a lungul secolului al XIX-lea. Acest principiu a influențat Primul, respectiv, cel de-al Doilea Război Mondial, a căror finalitate a coincis cu prăbușirea imperiilor multinaționale și apariția statelor naționale, dar și sfârșitul coloniilor administrate de statele europene.¹⁴

Unele studii afirmă că separatismul trădează o neîncredere a proceselor democratice, dar cu toate acestea separatismul este un obiectiv nerealist în interiorul democrațiilor, deoarece, înainte de toate, separatismul trebuie să fie facilitat de regimul în sine, iar pentru asta este nevoie de o restructurare a instituțiilor democratice.¹⁵ Cu toate acestea, există și o excepție care este acceptată inclusiv de Carta ONU, și anume, separatismul “pașnic realizat pe cale amiabilă”¹⁶, care este legitim în cadrul democrațiilor. Nu există nicio bază legală internațională sau națională care să accepte declarațiile unilaterale de independență, numai în anumite situații excepționale, și anume, încheierea statutului de colonie. În baza Dreptului Internațional, nu sunt recunoscute declarațiile de independență unilaterale emise de mișcările secesioniste sau separatiste.¹⁷

Din perspectiva psihologică individuală dorința de formare a unui grup etnic independent poate să fie explicată din perspectiva faptului că “apartenența la grup poate determina șansele vieții individuale, iar cu cât acestea sunt mai mari, cu atât este mai mare semnificația psihologică a etnicității pentru individ”¹⁸.

Astfel, conflictele inter-etnice și sentimentele de exacerbare a separatismului și a secesionismului sunt susținute, în principal, de excluderea din viața socială sau subminarea persoanelor care au o cultură bazată pe o limbă, religie, etnie sau naționalitate diferită față de grupul dominant. O posibilă soluționare a tensiunilor inter-etnice ar fi încurajarea pluralismului cultural și promovarea egalității de șansă, indiferent de cultură.¹⁹

Separatismul și secesionismul în UE

De la începutul secolului al-XXI-lea, identitățile naționale ale diferitelor state au început să fie puse sub semnul întrebării, devenind din ce în ce mai problematice. Afirmarea din ce în ce mai puternică a identităților etno-teritoriale a coincis cu o nouă provocare pentru unitatea statală, în ansamblu.²⁰

Continental European nu a fost scutit de emergența mișcărilor secesioniste. Din “42 de state europene, aproape toate conțin minorități etnice care au fost, continuă sau pot fi potențial angajate în mișcări separatiste sau secesioniste”²¹. În momentul de față, Europa se confruntă cu peste “25 de mișcări separatiste semnificative, majoritatea fiind mișcări politice și culturale non-violente”²².

Cu toate acestea, tipologia mișcărilor secesioniste din interiorul continentului european se încadrează în trei categorii principale. Prima este marcată de mișcările secesioniste care s-au angajat în diferite războaie pentru a-și atinge idealurile (Bosnia, Transistria, conflictul Nagorno-Karabakh, conflictul din Cecenia, Abhazia, Osetia de Sud). A doua categorie vizează acele mișcări care au recurs la terorism în încercarea de atingere a obiectivelor (ETA, IRA), iar a treia categorie este definită de mișcările secesioniste non-violente (Scoția, Sardinia, Galiția, Jura).²³

În momentul de față, cele mai militante mișcări separatiste sau secesioniste din interiorul continentului European există în interiorul Regatului Unit, Belgiei și Spaniei (cazurile Scoției, Flandrei, Cataloniei și Țării Basce). După cum afirmă anumite studii, cazul celor patru mișcări reprezintă “o formă modernă de separatism, inițiativele acestora servind ca o pârghe prin care se pune presiune pe guvernele centrale”²⁴.

Scotia și problematica secesionismului

Problematica locației “Scoției în Regatul Unit este una dintre problemele majore cu care se confruntă Marea Britanie”²⁵. Scoțienii nu își justifică dorința de a deveni independenți prin recursul la aspectele de ordin identitar, ci prin faptul că valorile politice și sociale ale acestora diferă de cele promovate de restul britanicilor.²⁶ Din anul 1997, scoțienii au votat pentru formarea unui guvern local propriu, iar în anul 2014 s-a planificat un referendum care avea drept principal scop acela de a evidenția tendințele și opiniile cetățenilor scoțieni legate de crearea unui stat propriu.²⁷

Dorința scoțienilor de a deveni independenți este motivată de două aspecte principale. Primul este cel pe care l-am menționat anterior și care se referă la valorile politice și sociale care îi diferențiază de restul locuitorilor britanici, iar cea de-a doua motivație este de ordin economic. Scoțienii susțin faptul că dacă ar putea gestiona cel puțin 90% din resursele de petrol care există în Marea Nordului, Scoția ar deveni una dintre cele mai bogate țări.²⁸

Cu toate acestea, dezbaterile actuale se concentrează și pe aspectele negative ale independenței Scoției. Unele persoane afirmă că independența absolută a Scoției ar produce efecte negative asupra politicii externe și de securitate a acesteia. Astfel, cea mai bună soluție ar fi reprezentată de obținerea unei suveranități mai mari față de Regatul Unit și nu independența deplină.²⁹

Spania și regiunea Catalonia

Spania este țara cu cele mai multe regiuni autonome din UE, dar și statul care se confruntă cu cele mai puternice mișcări secesioniste de pe întregul continent.³⁰ În pofida faptului că statul spaniol este definit ca fiind un stat național, acesta este format, mai degrabă, dintr-o sumedenie de naționalități. Cetățenii spanioli își manifestă loialitatea instituțională față de ambele niveluri de legitimitate politică, și anume, cel local, respectiv, cel central. Astfel, în cazul Spaniei, nu putem să vorbim despre o singură naționalitate, ci despre o naționalitate-dublă sau o naționalitate compusă.³¹

Catalonia, alături de alte cazuri similare (Bretonia în Franța, Valonia și Flandra în Belgia, Liguria, Sicilia, Veneto în Italia), reprezintă dovada că “mișcările secesioniste pot fi democratice și non-violente”³². Cu toate acestea, Catalonia este un caz cu totul special, deoarece, este singura regiune “care manifestă o serie de tendințe secesioniste, în care principiul independenței este la egalitate cu cel al autodeterminării”³³. În majoritatea celorlalte cazuri, principiul autodeterminării se bucură de mai multă popularitate, decât cel al independenței.

Mișcarea secesionistă catalană a “derivat din naționalismul catalan din anii 1920. În anul 1931 ia naștere Republica autonomă Catalană, care este desființată în anul 1938 de către Franco”³⁴. În perioada dictatorului Franco, guvernul spaniol a tratat diversitatea ca fiind o amenințare la adresa unității statale, impunând, astfel, o uniformizare lingvistică și culturală.³⁵

După încheierea regimului franchist, naționalismul catalan a început să intre din ce în ce mai puternic în conflict cu naționalismul spaniol³⁶, iar principalul efort al catalanilor a fost acela de a restabili autonomia, mai degrabă decât independența³⁷. În anul 1978 apare noua Constituție a Spaniei care, prin articolul doi, tratează statutul și problematica popoarelor și naționalităților. Constituția se bazează pe “unitatea indisolubilă a națiunii spaniole, dar, totodată, recunoaște și garantează autonomia celor 44 de regiuni distincte”³⁸. Din anul 1978, Catalonia începe să-și promoveze din ce în ce mai puternic limba și cultura proprie, iar din anul 1993, educația în limba catalană, pentru copiii de șapte-opt ani devine obligatorie.³⁹ Între

2005-2011, în Catalonia se organizează o serie de referendumuri simbolice, privind independența, toate fiind marcate de un vot pozitiv.⁴⁰ De asemenea, tot din anul 2005, catalanii au militat pentru autonomie lingvistică, obținerea mai multor drepturi fiscale și regiuni judiciare, materializându-se o serie de proteste motivate de deciziile Curții Constituționale Spaniole.⁴¹

În 2014 s-a organizat un referendum care a reliefat că 81% din populație își dorea independența, însă Guvernul Central a declarat ilegală organizarea acestuia. În 2016, liderul principal al partidului separatist catalan, Carles Puigdemont, a refuzat să jure loialitate față de regele Spaniei și față de Constituția Spaniolă, inițiând o serie de dinamici care vizau demararea procesului de independență a Cataloniei. În anul 2017, guvernul spaniol a intervenit, închizând și scoțând în afara legii Parlamentul Catalan. La scurt timp liderul catalan a fugit în Belgia și a început să facă lobby în UE, dar a fost arestat la granița olandezo-germană, fiind emis un mandat internațional pe numele acestuia. Noul guvern catalan promovează o “soluție politică”, mai degrabă decât un represivă, în prezent mișcarea națională catalană având peste două milioane de adepți.⁴²

Metodologia utilizată

Secțiunile anterioare au demonstrat că există numeroase studii care se concentrează pe analizare dinamicilor secesioniste, continentul european nefiind străin de emergența acestora. Această secțiune prezintă motivațiile care ne-au determinat să analizăm evoluția secesionismului catalan în ultimii trei ani. De asemenea, secțiunea evidențiază metodologia de cercetare utilizată, respectiv tipologia datelor și informațiilor analizate.

Selecția cazului

După cum reiese din secțiunile anterioare, problematica “separatismului și a secesionismului nu este ceva nou în Europa”⁴³. Catalonia este una dintre regiunile cele mai reprezentative pentru categoria mișcărilor secesioniste, unii specialiști susținând că problema catalană este “o continuare a luptei de recâștigare a independenței pierdute în anul 1714”⁴⁴.

Pornind de la cele expuse mai sus articolul analizează impactul pe care l-ar avea independența Cataloniei la nivel național și european. Analiza se concentrează pe evoluțiile survenite după referendumul din 2017, analizându-se declarațiile oficililor UE, legitimitatea acestei inițiative și modul în care Catalonia (cea mai emergentă mișcare secesionistă europeană) reprezintă un exemplu pentru alte mișcări similare.

Metodele și datele utilizate

Process tracing reprezintă una dintre cele mai utilizate metodologii de cercetare din științele sociale. În ultimii ani, aceasta a început să fie din ce în ce mai puternic utilizată în redactarea articolele de specialitate sau tezele de doctorat.⁴⁵ *Process tracing*-ul se bazează pe un proces care vizează “culegerea dovezilor și a informațiilor utile analizei, evaluarea acestora, respectiv redactarea concluziilor”⁴⁶. Această metodologie poate să fie utilizată atât pentru studii de caz care vizează o mai bună înțelegere a dinamicii cauzale care e responsabilă pentru producerea unui anumit rezultat, cât și pentru a scoate în evidență mecanismele cauzale și rezultatele dintr-o serie de cazuri similare.⁴⁷ Astfel, *process tracing*-ul poate să fie definit ca

fiind un instrument fundamental al analizei calitative⁴⁸ care se axează pe explicarea într-o manieră sistematică a unui eveniment sau a unei acțiuni⁴⁹.

Studiul de față utilizează două tipuri de date: 1) primare sau neprelucrate, precum, documentele oficiale, declarațiile sau interviurile și 2) secundare, preexistente în literatura de specialitate precum articole, studii sau cărți. Datele și informațiile utilizate în secțiunea de analiză provin în mare parte din surse online, precum, presa internațională, instituții oficiale, centre de analiză sau site-uri de știri europene și transatlantice. Datele analizate în secțiunea a treia a articolului sunt culese din intervalul 2017-2019, fiind preluate din următoarele surse online: ABC News, AlJazeera, AP, Bloomberg, Catalan News, CNN World, EU Observer, EuroTopics, European Council, Europe Now, Express, Foreign Affairs, Global, GPF, LSE, Politico, Project Syndicate, Social Europe, The Guardian, The Irish Times, The Washington Post, Volkerreschtsblog, Yale Insights.

Evoluția secesionismului catalan (2017–2019)

Această secțiune analizează problematica secesionismului catalan între 2017-2019. Analiza este centrată pe dinamica materializată după referendumul din 2017, accentul fiind pus pe poziția UE și a Madridului față de eveniment, opiniile decidenților politici și ascensiunea populismului care ar putea încuraja astfel de dinamici.

Originile și motivațiile secesionismului catalan

În ultimii ani emergența mișcărilor secesioniste a început să reprezinte o problemă din ce în ce mai mare cu care se confruntă mediul global în ansamblu, și implicit, UE. Din anul “1915, când în interiorul continentului european existau opt mișcări secesioniste emergente s-a ajuns ca în anul 2015 numărul acestora să crească la 59”.⁵⁰

Din punct de vedere istoric, regiunea Catalonia are un trecut diferit față de majoritatea celorlate regiuni spaniole. Catalonia exista ca și entitate independentă cu mult înainte ca aceasta să se alăture Spaniei, în secolul al-XVI-lea⁵¹, când un cavaler Otgher Cathalo, care a cucerit Barcelona în 798 și care a creat un regat care a fost numit după acesta.⁵² Independența Cataloniei a fost urmărită încă din 1714 când Filip al-V-lea al Spaniei a promovat această mișcare.⁵³

Conform UNESCO limba catalană este cea mai utilizată limbă regională din UE (între 1-10 milioane de vorbitori).⁵⁴ De asemenea, Catalonia este cea mai bogată și industrializată regiune din Spania și deține 15% din populația Spaniei.⁵⁵ Prin urmare regiunea este eligibilă pentru statutul de națiune.

Astfel, elementele identitare, culturale și economice joacă un rol important în ceea ce privește emergența secesionismului catalan, dorința acestora de a fi “singuri” fiind invocată și prin conceptul “legitimității istorice”⁵⁶

Referendumul din anul 2017

Referendumul organizat 2017 nu a reprezentat prima inițiativă de acest gen. Independența Cataloniei a început să fie din ce în ce mai puternic susținută de către masele populare încă din anul 2012, când sute de mii de catalani au ieșit în stradă pentru a protesta împotriva lagii din anul 2010 care limita puterea guvernului regional catalan. Tot din anul 2012, s-a evidențiat ascensiunea partidelor independiste în cadrul Parlamentului Catalan.⁵⁷

În anul 2014 s-a organizat un referendum simbolic la care a fost prezentă 32% din populația Cataloniei, 80% dintre votanți fiind pentru secesiunea regiunii catalane.⁵⁸ Referendumul din 2014, care nu avea caracter de obligativitate, a reprezentat o sfidare a guvernului central spaniol, fiind organizat și susținut de Artur Mas, președintele catalan din acea perioadă.⁵⁹ După trei ani succesorul lui Artur Mas, Carles Puigdemont, a continuat promovarea independenței catalane, “ignorând Madridul și organizând un nou referendum unilateral”⁶⁰.

La referendumul din anul 2017 au participat “2,25 milioane de catalani, 90% dintre aceștia pronunțându-se pentru independența catalană. Însă, având în vedere că numărul total de persoane care au votat în cadrul referendumului a fost egal cu aproximativ 42% din numărul total al catalanilor, guvernul central l-a numit ilegal”⁶¹, asta pe lângă faptul că organizarea lui a încălcat Constituția Spaniolă.

Atât referendumul din 2014, cât și cel din 2017 au fost justificate prin faptul că “revendicarea catalană marchează o cerere constituțională centrată pe frustrările generate de decizia Tribunalului Constituțional Spaniol de a elimina părți din statutul de autonomie a Cataloniei”⁶². În anul 2006, Catalonia a primit o autonomie mai mare și statutul de națiune, dar, după patru ani, aceste beneficii au fost anulate de guvernul central, fiind susținută ideea conform căreia Catalonia este o naționalitate, dar nu și o națiune.⁶³

Urmările și reacțiile Spaniei față de referendumul din 2017

Referendumul din 2017 și urmările acestuia au fost catalogate ca fiind “cea mai mare criză din istoria modernă a Spaniei”⁶⁴, dar și “unul dintre cele mai grave teste ale democrației spaniole, de la regimul lui Franco, încoace”⁶⁵. Parlamentul Catalan a invocat în mod explicit principiul “suveranității populare și al voinței poporului” în momentul în care a organizat referendumul, deoarece spre deosebire de alte mișcări secesioniste, catalanii sunt conștienți de faptul că nu au legislația națională și internațională de partea lor. Aceștia se bazează numai pe principiul autodeterminării și pe apelul la dreptul legal de participare democratică, în încercarea de justificare a referendumului.⁶⁶

După cum a observat Lluís Orriols Galve, profesor de Științe Politice la Universitatea Carlos III, “guvernul spaniol va întâmpina mari dificultăți pentru a opri referendumul, deoarece nu poate controla întreaga regiune (...) chiar dacă va încerca să împiedice desfășurarea acestuia în anumite zone cheie, precum Barcelona”⁶⁷. Primul Ministru spaniol, Mariano Rajoy, a definit referendumul ca fiind o “neascultare intolerabilă”.⁶⁸ În schimb, președintele catalan, Puigdemont, a condamnat și respins acțiunile “anti-democratice” venite din partea guvernului central, susținând că “alegătorii sunt cei care alcătuiesc un referendum, nu instanțele sau polițiile”⁶⁹. De asemenea, monarhul Spaniei, regele Felipe al VI-lea, a declarat că “Constituția Spaniolă va predomina față de orice încercare de a distruge țara”⁷⁰.

În încercarea de a opri desfășurarea referendumului ilegal, guvernul central, a autorizat Poliția Națională să intervină⁷¹, care a recurs inclusiv la măsuri violente pentru a-și atinge obiectivele. Această atitudine a stârnit și mai mult resentimentele protestatarilor față de autoritățile centrale.⁷²

În octombrie 2017, deputații catalani pro-independenți au votat intenția de a declara unilateral independența Cataloniei. După această inițiativă, guvernul central a arestat o parte dintre liderii catalani care au organizat referendumul, aceștia fiind acuzați de rebeliune și utilizare necorespunzătoare a fondurilor publice. Prin invocarea articolului 155, guvernul central a organizat alegeri regionale pentru crearea unui nou guvern, aceasta fiind una dintre inițiativele pro-

puse de Primul Ministru Rajoy. În urma alegerilor, trei partide catalane au obținut 47,7 % din voturi și 70 de locuri în Parlamentul Regional, cele mai multe locuri fiind obținute de *Ciudadanos*, care promovează o direcție pro-unionistă.⁷³

Până la cazul Cataloniei nu a mai fost invocat niciodată articolul 155, prin care controlul guvernului regional și al organismelor polițienești să fie preluat de guvernul central.⁷⁴ În plus, urmările referendumului din 2017 și a tensiunilor survenite de pe urma acestuia au fost și de altă natură. Astfel, după 2017, anumite bănci și companii, și-au mutat sediul din Catalonia, iar dacă scopul independenței ar fi fost atins, atunci, o Catalonie situată în afara UE ar fi însemnat condamnarea populației la instabilitatea socială și la sărăcie.⁷⁵

Succesorul lui Puigdemont, Quim Torra, urmărește aceeași agenda ca și predecesorul său, acesta îndemnându-i pe catalani să “continue presiunea pentru o republică catalană pentru care nu există sprijin democratic”⁷⁶. Unii analiști consideră că atitudinea președintelui Torra de a încuraja asemenea atitudini este extrem de imprudentă pentru un oficial catalan, deoarece lucrurile ar putea degenera într-o manieră foarte violentă.⁷⁷

Noul Prim Ministru, Pedro Sanchez, promovează o viziune mai conciliatoristă față de Catalonia, iar noul guvern regional pare să reacționeze pozitiv la această atitudine. Cu toate acestea, luând în considerare faptul că Sanchez este interesat doar de negocierea autonomiei catalane, iar 70% din populația Spaniei se opune secesiunii catalane, există posibilitatea ca tensiunile dintre cele două guverne să se intensifice.⁷⁸

Liderii catalani și sentințele acestora

Arestările care au avut loc după invocarea articolului 155 și intervenția guvernului central în Catalonia au motivat și mai puternic intensificarea protestelor independenței catalani. Din perspectiva acestora liderii arestați nu sunt altceva decât “deținuți politici”.⁷⁹ Sentințele celor nouă lideri catalani au fost cuprinse între nouă și 13 ani, fiind însoțite de diferite interdicții de a ocupa funcții publice pe o perioadă determinată. Au existat și persoane care au fost găsite vinovate numai de neascultare, acestea primind diferite amenzi și interdicții în ceea ce privește ocuparea funcțiilor publice.⁸⁰

Aceste decizii au survenit în urma unui proces de patru luni, în care au fost audiați peste 422 de martori⁸¹. Cu toate acestea, unii lideri catalani încarcerați au continuat să încurajeze persoanele fidele cauzei lor să nu renunțe, pentru că “ne vom întoarce mai puternici și cu mai multă credință ca niciodată. Mulțumim tuturor și continuați să luptați pentru că vom lupta pentru totdeauna”⁸² (Junquaveras). Arestările liderilor catalani au produs o serie de nemulțumiri în rândul populației catalane, care ar putea încuraja pe viitor ascensiunea tendințelor secesioniste.⁸³

Poziția liderilor UE față de Catalonia (după 2017)

Părerile liderilor europeni față de referendumul catalan de independență sunt divergente, dar acestea devin unitare când vine vorba de condamnarea violenței Poliției Naționale și a sentințelor liderilor catalani.

Pedro Sanchez, actualul Prim Ministru al Spaniei a declarat că “niciun stat nu ar trebui să permită vreodată secesiunea unilaterală (...) niciun democrat nu ar trebui să susțină calea parcursă de liderii separatiști ai Cataloniei (...) mai ales că s-au obținut mai puțin de 48% din voturi”⁸⁴. Fostul Premier Britanic, Theresa May a susținut că “oamenii ar trebui să respecte statul de drept și menținerea Constituției Spaniole”⁸⁵, iar fostul premier Italian, Matteo Renzi, a

condamnat indirect inițiativa secesionistă afirmând că “Spania împărțită ar slăbi UE”⁸⁶. De asemenea, fostul Președinte al Parlamentului European, Antonio Tajani, a declarat la rândul său că “nimeni nu va recunoaște Catalonia ca țară independent (...) referendumul pentru independență a fost ilegal, iar statul de drept trebuie restaurat (...) dialogul ar putea ajuta, dar nu medierea UE, cazul catalan fiind o problemă internă a Spaniei”⁸⁷. Donald Tusk a susținut că “pentru UE Spania este singurul interlocutor (...) sperăm doar ca guvernul spaniol să folosească forța argumentului și nu argumentul forței”⁸⁸, dar și faptul că “nu mi-ar plăcea o UE formată din peste 98 de state în 15 ani (...) dacă susținem secesiunea Cataloniei alții vor face la fel”⁸⁹.

Pe de altă parte există lideri europeni care sprijină acțiunea Cataloniei. Printre aceștia se numără Nicola Sturgeon, Primul Ministru Scoțian, europarlamentarul scoțian, Sheila Ritchie, care condamnă acțiunile guvernului spaniol⁹⁰, dar și unii lideri din Flandra, care speră că “regiunea lor va fi următoarea care va lupta pentru secesiune”⁹¹. De asemenea, Aly Smith, președintele grupului Europarlamentar EFA, a descris sentințele ca fiind “o travestiție a justiției care va servi doar la înrăuțirea relațiilor Spania-Catalonia”⁹².

Ernest Urtasun, candidat pentru partidul de stânga, *Catalunya en Comu*, susține faptul că “Comisia UE trebuie să joace un rol mai activ în încurajarea dialogului, decât să spună că e o afacere internă și că nu vrea să știe nimic”⁹³. Secesioniștii catalani au ajuns să-și pună încrederea mai degrabă în UE, decât în Spania pentru rezolvarea problemei. Pol Pages, membru al Partidului republican Catalan susține că “noi credem puternic în UE, pentru că avem o alianță care se pronunță cu o voce la fel de puternică, atât pentru națiunile mici, cât și pentru cele mari”. Reporterul, Fiona Govan, susține că “noi suntem în primul rând catalani, apoi europeni, dar nu ne numim spanioli”, evidențiându-se că pentru catalani factorul identitar joacă un rol extrem de important, dar cu toate acestea ei se văd ca fiind europeni⁹⁴, mai degrabă decât spanioli.

Purtătorul de cuvânt al Comisiei Europene susține că “poziția noastră nu s-a schimbat, aceasta este și rămâne o problemă internă a Spaniei”. Eurodeputatul irlandez, Matt Carthy a respins acest argument definindu-l ca fiind o trădare a drepturilor omului.⁹⁵ Pe de altă parte, Javi Lopez, candidat pentru Partidul Social al Muncitorilor (PSOE), se pronunță împotriva UE evidențiând că “cine proiectează o soluție din UE îi înșală pe catalani”⁹⁶.

Cu toate acestea, UE nu are niciun mecanism legal de a interveni. Conform articolului patru din Tratatul de la Lisabona “UE trebuie să respecte funcțiile esențiale ale statelor sale membre, inclusiv asigurarea integrității teritoriale a statelor, menținerea legii și a ordinii, dar și protejarea securității naționale”⁹⁷

În pofida divergențelor de opinii liderii europeni sunt aproape unanimi când vine vorba de condamnarea încălcării drepturilor omului. Astfel, a început să se vehiculeze din ce în ce mai puternic ideea conform căreia “încarcerarea liderilor catalani pentru cel mult un discurs extremist ridică o serie de întrebări cu privire la faptul că Spania se confruntă cu probleme în domeniul ordinii publice și a legislației. Puține state europene ar fi recurs la o astfel de soluție (...) și înainte de toate UE trebuie să vegheze asupra respectării statului de drept și a respectării drepturilor omului”⁹⁸.

Faptul că au existat peste 900 de persoane rănite în timpul protestelor a ridicat o serie de întrebări cu privire la respectarea drepturilor omului în Spania⁹⁹, iar ziarul *Le Monde* a declarat că “această criză politică nu ar fi trebuit să se termine niciodată în fața instanțelor (...) dovadă a incapacității guvernului spaniol de a găsi un compromis (...) încarcerarea liderilor catalani reprezintă un simbol al eșecului politic”¹⁰⁰.

Catalonia, populismul și încurajarea altor mișcărilor secesioniste europene

Mișcarea de secesiune catalană ar putea produce o serie de instabilități majore în ceea ce privește securitatea și coeziunea UE prin simplul fapt că evenimentele din Spania, premergătoare anului 2017, ar putea reprezenta o sursă de inspirație pentru separatismul din Franța, Germania, Italia, Finlanda¹⁰¹ sau alte state europene care se confruntă cu astfel de mișcări. Astfel, Catalonia ar putea reprezenta un motiv pentru celelalte mișcări separatiste să-și negocieze “condițiile autodeterminării, decât să dea înapoi”¹⁰².

Au început să se evedențieze din ce în ce mai puternic o serie de declarații ale unor lideri separatiști europeni care au fost motivați atât de inițiativa Cataloniei, cât și de implicarea precară a UE în ceea ce privește soluționarea crizei. Christian Kollmann susține că “nu putem avea încredere în UE (...) mișcarea catalană ne-a inspirat foarte mult, dar UE a avut efectul opus”, iar Axel Jonnson, membru al Alands Framtid, partid care miliează pentru separarea insulelor Aland de Finlanda, a încurajat inițiativa catalană.¹⁰³ Jean-Guy Felamon, membru al Corsica Libera, care militează pentru secesiunea insulei Corsica de Franța a evidențiat că “UE de astăzi a fost extrem de dezamăgitoare în cazul Cataloniei (...) sperăm ca Parisul să nu reacționeze la fel ca Madridul”. Peter Luykx membru al Parlamentului pentru Noua Alianță Flamandă a reliefat ideea conform căreia UE trebuie să găsească o soluție prin care să gestioneze problematica secesionismului cu care se confruntă multe state europene, pentru a nu risca să piardă simpatia cetățenilor. În schimb David Buch, Decan Adjunct la Yale School of Management, susține că “UE dorește să stopeze ascensiunea secesionismului”.¹⁰⁴ În schimb, Florian Weber, membru al Bayern Partei care pledează pentru ca Bavaria să se separe de Germania a declarat că “ideea independenței este acum în mintea oamenilor, iar înainte de asta oamenii susțineau ca acest lucru nu este posibil, însă acum lucrurile s-au schimbat”¹⁰⁵.

De asemenea, în ultima perioadă UE a început să se confrunte cu ascensiunea tot mai puternică a partidelor naționaliste, dar și cu creșterea populismului. În momentul de față unu din patru europeni votează partidele populiste¹⁰⁶. Populismul, mai ales cel de dreapta, este de orientare exclusiv naționalistă, fiind caracterizat de o serie de trăsături iliberale, anti-pluraliste și autoritare, agendele acestora fiind caracterizate aproape în mod exclusiv de chestiunile naționale, de aceea se bucură de o oarecare popularitate în rândul alegătorilor.¹⁰⁷

Luând în considerare că tendințele secesioniste la nivelul continentului european sunt în creștere, Catalonia ar putea influența emergența altor astfel de mișcări, iar ascensiunea naționalismului și al populismului ar putea acționa ca un imbold pentru stimularea dorințelor de obținere a independenței a unor regiuni naționaliste.

Concluzii

Acest articol și-a propus să analizeze: cum a evoluat problematica secesionismului catalan după referendumul din anul 2017. Argumentul său central a fost acela că mișcărilor secesioniste militante care urmăresc obținerea propriei independențe acționează ca un imbold pentru emergența altor mișcări similare.

Cazul Cataloniei reprezintă o provocare atât pentru statul spaniol, cât și pentru UE. Pornind de la ideea că Spania este statul european cu cele mai multe regiuni autonome, emergența secesionismului produce o serie de amenințări la adresa integrității teritoriale spaniole.

Mișcarea separatistă catalană a fost caracterizată drept o mișcare ce milita pentru atingerea anumitor obiective pe cale pașnică. În pofida faptului că organizarea referendumului a fost ilegală, măsurile aplicate de guvernul central au adus atingeri principiului respectării drepturilor omului. Având în vedere numărul de persoane rănite și sentințele acordate liderilor catalani, se ridică o serie de întrebări cu privire la eficiența sistemului legislativ spaniol și la adresa calității democrației spaniole.

De asemenea, faptul că regiunea Catalonia se află în componența unui stat membru al UE, problema catalană devine automat, o problematică a UE. Deși UE a susținut că această criză reprezintă o problemă internă a Spaniei și că nu posedă nicio bază legislativă pentru a interveni, catalanii, care se identifică mai degrabă ca fiind europeni, decât spanioli, și-au pierdut încrederea în UE față de soluționarea problemei lor. Pasivitatea UE a fost contestată de anumiți lideri europeni. Majoritatea acestor opinii provin din partea decidenților care promovează viziuni naționaliste, populiste și chiar separatiste, iar creșterea în intensitate a popularității acestora, echivalează, cu depopularizarea ideii de UE.

Dincolo de faptul că UE nu s-a implicat foarte puternic în ceea ce privește soluționarea problematicii catalane, aceasta a condamnat mijloacele brutale prin care guvernul central a încercat să suprimă dinamicile secesioniste. Prin această atitudine, UE rămâne încă un model în ceea ce privește promovarea respectării drepturilor omului, respectiv condamnarea tendințelor și acțiunilor care pot fi definite ca fiind nedemocratice.

Una dintre cele mai importante implicații ale acestui studiu este faptul că emergența unei mișcări secesioniste influențează aproape instantaneu emergența altor mișcări similare. În momentul în care societățile care se confruntă cu asemenea mișcări promovează o serie de tendințe xenofobe sau de discriminare rasială, dublate de limitarea autonomiei sau încălcarea drepturilor minorităților, ascensiunea tendințelor separatiste sau secesioniste devine inevitabilă.

Limitele acestui studiu sunt evidențiate de faptul că nu se axează în profunzime pe analiza modului în care s-a produs ascensiunea partidelor naționaliste de extremă dreapta și implicit creșterea popularității populismului și a naționalismului, ci doar le amintește cu scopul de a se ajuta la construirea și susținerea argumentării.

Studii ulterioare ar putea să se axeze pe analiza impactului pe care îl au politicile conciliatoriste promovate de guvernul central și regional față de soluționare problemei catalane. De asemenea, analizele comparative dintre alte mișcări secesioniste și modul în care au evoluat problematicile acestora reprezintă alte subiecte care să fie abordate în analize ulterioare. În plus, se pot realiza analize cantonate pe mișcările secesioniste din afara continentului european.

Note

¹ Raymond J Friel, "Secesion from the European Union: Checking out of the Proverbial 'Cockroach Motel.'" *Fordham International Law Journal* 24, no. 2 (2004): 590–641. I.5.

² Roland Vaubel, , "The Political Economy of Secession in the European Union." *Human Rights*, 2006, 1–15. <http://www.vwl.uni-mannheim.de/vaubel/pdf-Dateien/ThePoliticalEconomy09.04.13.pdf>., accesat în data de 13.01.2020.

³ Steven C. Roach, "A Constitutional Right to Secede? Basque Nationalism and the Spanish State." *International Studies Perspectives* 8, no. 4 (2007): 446–60. <https://doi.org/10.1111/j.1528-3585.2007.00311.x>.

⁴ Charles King, , "The Scottish Play: Edinburgh's Quest for Independence and the Future of Separatism." *Foreign Affairs* 91, no. 5 (2012): 113-124. <http://search.proquest.com/docview/1034969005?accountid=14229>

%5Cnhttp://tulips.ntu.edu.tw/search~S5*cht/?searchtype=i&searcharg=00157120&searchscope=5%5Cnhttp://pqdd.sinica.edu.tw/twdaoapp/servlet/advanced?query=%5Cnhttp://muse.lib.ntu.edu.tw:8080/1cate/?.

⁵ Alena Kluknavská and Josef Smolík, “We Hate Them All? Issue Adaptation of Extreme Right Parties in Slovakia 1993–2016.” *Communist and Post-Communist Studies* 49, no. 4 (2016): 335–44. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2016.09.002>.

⁶ Paul Mitchell, Geoffrey Evans, and Brendan O’Leary, “Extremist Outbidding in Ethnic Party Systems Is Not Inevitable: Tribune Parties in Northern Ireland.” *Political Studies* 57, no. 2 (2009): 397–421.

⁷ Janet Laible, *Separatism and Sovereignty in the New Europe*. 2008th ed. New York: Palgrave Macmillan.

⁸ Jordi Munõz and Raül Tormos, , “Economic Expectations and Support for Secession in Catalonia: Between Causality and Rationalization.” *European Political Science Review* 7, no. 2 (2015): 315–341.; Lluís Pérez Lozano and Marc Sanjaume Calvet, “Legalizing Secession: The Catalan Case.” *Journal of Conflictology* 4, no. 2 (2013): 3–12.; Henar Criado et al., “The Unintended Consequences of Political Mobilization on Trust: The Case of the Secessionist Process in Catalonia.” *Journal of Conflict Resolution* 62, no. 2 (2018): 231–53.

⁹ Esther van Leeuwen and Ali Mashuri, “Intergroup Helping in Response to Separatism.” *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, no. 12 (2013): 1647–55.

¹⁰ Donald L. Horowitz, “Patterns of Ethnic Separatism.” *Comparative Studies in Society and History* 23, n (1981): 165–95..

¹¹ Esther van Leeuwen and Ali Mashuri, *op. cit.*

¹² H-Nationalism, Aleksandar Pavkoviæ, *Secessionism and Separatism Monthly Series: “Secession and Secessionism”*, <https://networks.h-net.org/node/3911/discussions/90459/secessionism-and-separatism-monthly-series-secession-and>, accesat în data de 10.12.2019.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ Donald L. Horowitz, *op. cit.*

¹⁵ Stephen L. Carter, “Separatism and Skepticism.” *The Yale Law Journal* 92, no. 7 (1983): 1334–41.

¹⁶ Matthias Bieri, Christian Nünlist (eds), “Separatism in the EU,” no. September (2014): 1–4 <http://www.css.ethz.ch/publications/pdfs/CSSAnalyse160-EN.pdf>.

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ Colin H Williams, “The Desire of Nations: Québécois Ethnic Separatism in Comparative Perspective.” *Cahiers de Géographie Du Québec* 24, no. 61 (1980): 47–68.

¹⁹ Bill Ong Hing, “Beyond the Rhetoric of Assimilation and Cultural Pluralism: Addressing the Tension of Separatism and Conflict in an Immigration-Driven Multiracial Society.” *California Law Review* 81:863 (1993): 159–221.

²⁰ Luis Moreno, “Scotland, Catalonia, Europeanization And The ‘Moreno Question.’” *Scottish Affairs*, no. 54 (2006): 1–21.

²¹ Alan B Anderson, , “Overview: The Diversity and Complexity of Separatist Movements in Europe.” *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 17, no. 3 (2018): 4–44.

²² Christopher J. Borgen, , “From Kosovo to Catalonia: Separatism and Integration in Europe.” *Goettingen Journal of International Law* 2, no. 3 (2010): 997–1033.

²³ Alan B Anderson, *op. cit.*

²⁴ Matthias Bieri, *op. cit.*

²⁵ Charles King, *op. cit.*

²⁶ Ross Dayton, *op. cit.*

²⁷ Charles King, *op. cit.*

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ Charles King, *op. cit.*

³⁰ Alan B Anderson, *op. cit.*

³¹ Luis Moreno, Ana Arriba, and Araceli Serrano, “Multiple Identities in Decentralized Spain?: The Case of Catalonia,” n.d., 1–24.

³² Alan B Anderson, *op. cit.*

³³ Matthias Bieri, *op. cit.*

³⁴ Alan B Anderson, *op. cit.*

- ³⁵ Christopher J. Borgen, *op. cit.*
- ³⁶ Matthias Bieri, *op. cit.*
- ³⁷ Alan B Anderson, *op. cit.*
- ³⁸ Christopher J. Borgen, *op. cit.*
- ³⁹ Matthias Bieri, *op. cit.*
- ⁴⁰ Alan B Anderson, *op. cit.*
- ⁴¹ Matthias Bieri, *op. cit.*
- ⁴² Alan B Anderson, *op. cit.*
- ⁴³ Yale Insights, *Three Questions: Prof. David Bach on European Separatist Movements*, octombrie, 2017, <https://insights.som.yale.edu/insights/three-questions-prof-david-bach-on-european-separatist-movements>, accesat în data de 19.12.2019.
- ⁴⁴ European Council, *Separatism in Europe (1) – Characteristics of separatist movements*, februarie, 2014, <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/separatism-in-europe-1-characteristics-of-separatist-movements/>, accesat în data de 19.12.2019.
- ⁴⁵ Derek Beach, Rasmus Brun Pedersen, What is process tracing actually tracing? The three variants of process tracing methods and their uses and limitations, septembrie, 2011, pp. 1-35, <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=716097073084072014118115071098115004042021055002019085109023125093009013126105008018021054116024117056041069096027105108087066055058046000054080103103067093125104032073024026120068085008118126111094077094118009119004103090118030123084025106091067096&EXT=pdf>, accesat în data de 28.03.2019.
- ⁴⁶ Centre for Development Impact, *Applying Process Tracing in Five Steps*, aprilie, 2015, pp. 1-8, https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/5997/CDIPracticePaper_10_Annex.pdf?sequence=2, accesat în data de 28.03.2019.
- ⁴⁷ Derek Beach, “Process-Tracing Methods in Social Science”, în Oxford Research Encyclopedia of Politics, ianuarie, 2017, pp. 1-28, <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore9780190228637-e-176?print=pdf>, accesat în data de 28.03.2019.
- ⁴⁸ David Collier, “Understanding Process Tracing”, în Political Science and Politics, vol. 44, nr. 4, 2011, pp. 823830.
- ⁴⁹ Derek Beach, Rasmus Brun Pedersen, *op. cit.*
- ⁵⁰ Foreign Affairs, *Go on your own way*, iulie-august, 2018, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-06-14/go-your-own-way>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵¹ AlJazeera, *Catalonia independence referendum: All you need to know*, octombrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/09/catalonia-independence-referendum-170927083751915.html>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵² AlJazeera, *Why Catalonia should be given a say on its future*, septembrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2017/05/catalonia-independence-referendum-170531092329441.html>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵³ The Washington Post, *Catalonia’s independence vote: What you need to know*, octombrie, 2017, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/09/30/catalonia-independence-referendum-spain/>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵⁴ AlJazeera, *Why Catalonia should be given a say on its future*, *op. cit.*
- ⁵⁵ AlJazeera, *Catalonia independence referendum: All you need to know*, *op. cit.*
- ⁵⁶ Volkerrechtsblog, *The Referendum on Catalan Self-Determination: Long Shots and Legal Flair*, septembrie, 2017, <https://voelkerrechtsblog.org/the-referendum-on-catalan-self-determination-long-shots-and-legal-flair/>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵⁷ ABC News, *Timeline of Catalan separatism that has rocked Spain*, octombrie, 2018, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/timeline-catalan-separatism-rocked-spain-66373810>, accesat în data de 24.12.2019.
- ⁵⁸ CNN World, *op. cit.*

⁵⁹ The Irish Times, *Catalan independence: what's the story and what happens next?*, octombrie, 2019, <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/catalan-independence-what-s-the-story-and-what-happens-next-1.4049836>, accesat în data de 24.12.2019.

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ AlJazeera, *op. cit.*

⁶² Volkerrechtsblog, *op. cit.*

⁶³ AlJazeera, *op. cit.*

⁶⁴ ABC News, *op. cit.*

⁶⁵ The Washington Post, *op. cit.*

⁶⁶ Volkerrechtsblog, *op. cit.*

⁶⁷ AlJazeera, *op. cit.*

⁶⁸ *Ibidem.*

⁶⁹ AlJazeera, *Catalans' wish to vote unstoppable: Carles Puigdemont*, septembrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/programmes/talktojazeera/2017/09/catalans-vote-unstoppable-carles-puigdemont-170930191238484.html>, accesat în data de 24.12.2019.

⁷⁰ AlJazeera, *op. cit.*

⁷¹ ABC News, *op. cit.*

⁷² *Ibidem.*

⁷³ The Irish Times, *op. cit.*

⁷⁴ The Washington Post, *op. cit.*

⁷⁵ Politico, *The lies of Catalan separatism are a threat to Europe*, octombrie, 2018, <https://www.politico.eu/article/catalonia-independence-nationalist-government-is-a-threat-to-europe-referendum/>, accesat în data de 24.12.2019.

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ LSE, *The Catalan and Spanish crisis: A European perspective*, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2018/07/03/the-catalan-and-spanish-crisis-a-european-perspective/>, accesat în data de 25.12.2019.

⁷⁹ The Guardian, *Violent clashes over Catalan separatist leaders' prison terms*, octombrie, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/14/catalan-separatist-leaders-given-lengthy-prison-sentences>, accesat în data de 24.12.2019.

⁸⁰ *Ibidem.*

⁸¹ *Ibid.*

⁸² The Guardian, *op. cit.*

⁸³ Politico, *op. cit.*

⁸⁴ Project Syndicate, *Catalonia, Spain, and Europe are Better Together*, noiembrie, 2019, <https://www.project-syndicate.org/commentary/catalonia-separatism-violates-democracy-rule-of-law-by-pedro-sanchez-2019-11>, accesat în data de 25.12.2019.

⁸⁵ The Washington Post, *op. cit.*

⁸⁶ EuropeNow, *The European Union, Spain, and the Catalan Question: An Affair Beyond the Spanish Border?*, <https://www.europenowjournal.org/2018/01/31/8254/>, februarie, 2018, accesat în data de 25.12.2019.

⁸⁷ AP, *The Latest: EU official say no one will recognize Catalonia*, <https://apnews.com/919885dc53724e4db4476350f75ac9da/The-Latest:-EU-official-says-no-one-will-recognize-Catalonia>, octombrie, 2017, accesat în data de 25.12.2019.

⁸⁸ The Washington Post, *op. cit.*

⁸⁹ Politico, *Europe's separatists feel Catalan chill*, octombrie, 2018, <https://www.politico.eu/article/catalan-chill-for-european-separatist-movements-aland-islands-south-tyrol/>, accesat în data de 25.12.2019.

⁹⁰ EU Observer, *Catalonia demands EU intervention, as crisis deepens*, octombrie 2019, <https://euobserver.com/political/146271>, accesat în data de 25.12.2019.

⁹¹ The Washington Post, *op. cit.*

⁹² EU Observer, *op. cit.*

⁹³ Catalan News, *How Europe will be the next battleground in the Catalan independence question*, mai, 2019, <https://www.catalannews.com/politics/item/how-europe-will-be-the-next-battleground-in-the-catalan-independence-question>, accesat în data de 25.12.2019.

⁹⁴ Express, *EU snub: How Catalonia's independence bid was led by belief bloc would 'give region voice'*, octombrie, 2019, <https://www.express.co.uk/news/world/1193450/eu-news-catalonia-latest-eu-carles-puigdemont-separatists-voice-small-nations-spt>, accesat în data de 25.12.2019.

⁹⁵ EU Observer, *op. cit.*

⁹⁶ *Ibidem.*

⁹⁷ Global, *Catalonia Is Becoming Europe's Problem*, noiembrie, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/11/how-catalonia-became-europes-problem/544622/>, ccesat în data de 25.12.2019.

⁹⁸ Bloomberg, *Catalans' Harsh Sentences Are Un-European*, octombrie, 2019, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-10-15/harsh-catalan-prison-sentences-are-un-european>, accesat în data de 25.12.2019.

⁹⁹ CNN World, *op. cit.*

¹⁰⁰ Euro Topics, *No solution to the Catalonia Crisis?*, <https://www.eurotopics.net/en/228625/no-solution-to-the-catalonia-crisis>, accesat în data de 26.12.2019.

¹⁰¹ Politico, *op. cit.*

¹⁰² The Washington Post, *Europe has plenty of secessionist movements like Catalonia. Most don't want full independence, though*, octombrie, 2017, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/10/11/europe-has-many-independence-movements-apart-from-catalonia-few-of-them-want-full-self-determination/>, accesat în data de 26.12.2019.

¹⁰³ Politico, *op. cit.*

¹⁰⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁶ Social Europe, *Understanding the far-right populists: focus on their political message*, mai, 2019, <https://www.socialeurope.eu/far-right-populists>, accesat în data de 26.12.2019.

¹⁰⁷ Rosa Balfour, "The (Resistable) Rise of Populism in Europe and Its Impact on European and International Cooperation." *IEMed Mediterranean Yearbook 2017* 39, no. 4 (2017).

Referințe

- Anderson, Alan B. "Overview: The Diversity and Complexity of Separatist Movements in Europe." *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 17, no. 3 (2018): 4–44.
- Balfour, Rosa. "The (Resistable) Rise of Populism in Europe and Its Impact on European and International Cooperation." *IEMed Mediterranean Yearbook 2017* 39, no. 4 (2017).
- Bieri, Matthias, and Nünlist, Christian (eds). "Separatism in the EU," no. September (2014): 1–4. <http://www.css.ethz.ch/publications/pdfs/CSSAnalyse160-EN.pdf>.
- Borgen, Christopher J. "From Kosovo to Catalonia: Separatism and Integration in Europe." *Goettingen Journal of International Law* 2, no. 3 (2010): 997–1033.
- Bourne, Angela K. "Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland." *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* Vol. 13 (2014): 94–120.
- Carter, Stephen L. "Separatism and Skepticism." *The Yale Law Journal* 92, no. 7 (1983): 1334–41.
- Criado, Henar, Francisco Herreros, Luis Miller, and Paloma Ubeda. "The Unintended Consequences of Political Mobilization on Trust: The Case of the Secessionist Process in Catalonia." *Journal of Conflict Resolution* 62, no. 2 (2018): 231–53. <https://doi.org/10.1177/0022002717723433>.
- Friel, Raymond J. "Secesion from the European Union: Checking out of the Proverbial 'Cockroach Motel.'" *Fordham International Law Journal* 24, no. 2 (2004): 590–641. I.5.
- Hing, Bill Ong. "Beyond the Rhetoric of Assimilation and Cultural Pluralism: Addressing the Tension of Separatism and Conflict in an Immigration-Driven Multiracial Society." *California Law Review* 81:863 (1993): 159–221. <https://doi.org/10.4324/9780203820490-13>.

- Horowitz, Donald L. "Patterns of Ethnic Separatism." *Comparative Studies in Society and History* 23, n (1981): 165–95. <http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4175%2923%3A2%3C165%3APOES%3E2.0.CO%3B2-4>.
- King, Charles. "The Scottish Play: Edinburgh's Quest for Independence and the Future of Separatism." *Foreign Affairs* 91, no. 5 (2012): 113–124.
- Kluknavská, Alena, and Josef Smolík. "We Hate Them All? Issue Adaptation of Extreme Right Parties in Slovakia 1993–2016." *Communist and Post-Communist Studies* 49, no. 4 (2016): 335–44.
- Laible, Janet. *Separatism and Sovereignty in the New Europe*. 2008th ed. New York: Palgrave Macmillan, n.d.
- Leeuwen, Esther van, and Ali Mashuri. "Intergroup Helping in Response to Separatism." *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, no. 12 (2013): 1647–55.
- Mitchell, Paul, Geoffrey Evans, and Brendan O'Leary. "Extremist Outbidding in Ethnic Party Systems Is Not Inevitable: Tribune Parties in Northern Ireland." *Political Studies* 57, no. 2 (2009): 397–421.
- Moreno, Luis. "Scotland, Catalonia, Europeanization And The 'Moreno Question.'" *Scottish Affairs*, no. 54 (2006): 1–21.
- Moreno, Luis, Ana Arriba, and Araceli Serrano. "Multiple Identities in Decentralized Spain?: The Case of Catalonia," n.d., 1–24.
- Munõz, Jordi, and Raül Tormos. "Economic Expectations and Support for Secession in Catalonia: Between Causality and Rationalization." *European Political Science Review* 7, no. 2 (2015): 315–41. <https://doi.org/10.1017/S1755773914000174>.
- Pérez Lozano, Lluís, and Marc Sanjaume Calvet. "Legalizing Secession: The Catalan Case." *Journal of Conflictology* 4, no. 2 (2013): 3–12. <https://doi.org/10.7238/joc.v4i2.1910>.
- Requejo, Ferran, and Marc Sanjaume Calvet. "Secession and Liberal Democracy: The Case of the Basque Country." *Political Theory Working Paper*, 2009, 110–26. <https://doi.org/10.4324/9780203094266>.
- Roach, Steven C. "A Constitutional Right to Secede? Basque Nationalism and the Spanish State." *International Studies Perspectives* 8, no. 4 (2007): 446–60. <https://doi.org/10.1111/j.1528-3585.2007.00311.x>.
- Siroky, David S., and John Cuffe. "Lost Autonomy, Nationalism and Separatism." *Comparative Political Studies* 48, no. 1 (2015): 3–34. <https://doi.org/10.1177/0010414013516927>.
- Vaubel, Roland. "The Political Economy of Secession in the European Union." *Human Rights*, 2006, 1–15. <http://www.vwl.uni-mannheim.de/vaubel/pdf-Dateien/ThePoliticalEconomy09.04.13.pdf>.
- Williams, Colin H. "The Desire of Nations: Québécois Ethnic Separatism in Comparative Perspective." *Cahiers de Géographie Du Québec* 24, no. 61 (1980): 47–68.

Resurse online

- ABC News, *Timeline of Catalan separatism that has rocked Spain*, octombrie, 2018, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/timeline-catalan-separatism-rocked-spain-66373810>.
- AlJazeera, *Why Catalonia should be given a say on its future*, septembrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/in-depth/opinion/2017/05/catalonia-independence-referendum-170531092329441.html>.
- AlJazeera, *Catalans' wish to vote unstoppable: Carles Puigdemont*, septembrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/programmes/talktojazeera/2017/09/catalans-vote-unstoppable-carles-puigdemont-170930191238484.html>.
- AlJazeera, *Catalonia independence referendum: All you need to know*, octombrie, 2017, <https://www.aljazeera.com/news/2017/09/catalonia-independence-referendum-170927083751915.html>.
- AP, *The Latest: EU official say no one will recognize Catalonia*, octombrie, 2017, <https://apnews.com/919885dc53724eadb4476350f75ac9da/The-Latest:-EU-official-says-no-one-will-recognize-Catalonia>.
- Bloomberg, *Catalans' Harsh Sentences Are Un-European*, octombrie, 2019, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-10-15/harsh-catalan-prison-sentences-are-un-european>.
- Catalan News, *How Europe will be the next battleground in the Catalan independence question*, mai, 2019, <https://www.catalannews.com/politics/item/how-europe-will-be-the-next-battleground-in-the-catalan-independence-question>.
- CNN World, *Catalonia independence referendum: What just happened?*, octombrie, 2017, <https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html>.

- Encyclopaedia Britannica, *Ethnic Conflict*, <https://www.britannica.com/topic/ethnic-conflict>.
- EU Observer, *Catalonia demands EU intervention, as crisis deepens*, octombrie 2019, <https://euobserver.com/political/146271>.
- Euro Topics, *No solution to the Catalonia Crisis?*, <https://www.eurotopics.net/en/228625/no-solution-to-the-catalonia-crisis>.
- European Council of Foreign Relations, *Kosovo's path to independence*, https://www.ecfr.eu/article/commentary_kosovos_path_to_independence, accesat în data de 18.12.2019.
- European Council, *Separatism in Europe (I) – Characteristics of separatist movements*, februarie, 2014, <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/separatism-in-europe-1-characteristics-of-separatist-movements/>.
- EuropeNow, *The European Union, Spain, and the Catalan Question: An Affair Beyond the Spanish Border?*, februarie, 2018, <https://www.europenowjournal.org/2018/01/31/8254/>.
- Express, *EU snub: How Catalonia's independence bid was led by belief bloc would 'give region voice'*, octombrie, 2019, <https://www.express.co.uk/news/world/1193450/eu-news-catalonia-latest-eu-carles-puigdemont-separatists-voice-small-nations-spt>.
- Foreign Affairs, *Go on your own way*, iulie-august, 2018, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-06-14/go-your-own-way>.
- Global, *Catalonia Is Becoming Europe's Problem*, noiembrie, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/11/how-catalonia-became-europes-problem/544622/>.
- GPF, Stephan Orth, Nadine Michel and Maike Jansen, *Separatist Movements Seek Inspiration in Kosovo*, <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/171/29870.html>.
- H-Nationalism, Aleksandar Pavkoviæ, *Secessionism and Separatism Monthly Series: "Secession and Secessionism"*, <https://networks.h-net.org/node/3911/discussions/90459/secessionism-and-separatism-monthly-series-secession-and>.
- Instituto de Derecho Publico, Xavier Pons Rafols, *Secession in International Law*, <http://idpbarcelona.net/docs/blog/secession.pdf>.
- LSE, *The Catalan and Spanish crisis: A European perspective*, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2018/07/03/the-catalan-and-spanish-crisis-a-european-perspective/>.
- Politico, *Europe's separatists feel Catalan chill*, octombrie, 2018, <https://www.politico.eu/article/catalan-chill-for-european-separatist-movements-aland-islands-south-tyrol/>.
- Politico, *The lies of Catalan separatism are a threat to Europe*, octombrie, 2018, <https://www.politico.eu/article/catalonia-independence-nationalist-government-is-a-threat-to-europe-referendum/>.
- Project Syndicate, *Catalonia, Spain, and Europe are Better Together*, noiembrie, 2019, <https://www.project-syndicate.org/commentary/catalonia-separatism-violates-democracy-rule-of-law-by-pedro-sanchez-2019-11>.
- Social Europe, *Understanding the far-right populists: focus on their political message*, mai, 2019, <https://www.socialeurope.eu/far-right-populists>.
- The Guardian, *Violent clashes over Catalan separatist leaders' prison terms*, octombrie, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/14/catalan-separatist-leaders-given-lengthy-prison-sentences>.
- The Irish Times, *Catalan independence: what's the story and what happens next?*, octombrie, 2019, <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/catalan-independence-what-s-the-story-and-what-happens-next-1.4049836>.
- The Washington Post, *Catalonia's independence vote: What you need to know*, octombrie, 2017, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/09/30/catalonia-independence-referendum-spain/>.
- The Washington Post, *Europe has plenty of secessionist movements like Catalonia. Most don't want full independence, though*, octombrie, 2017, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/10/11/europe-has-many-independence-movements-apart-from-catalonia-few-of-them-want-full-self-determination/>.
- Volkerrechtsblog, *The Referendum on Catalan Self-Determination: Long Shots and Legal Flair*, septembrie, 2017, <https://voelkerrechtsblog.org/the-referendum-on-catalan-self-determination-long-shots-and-legal-flair/>.
- Yale Insights, *Three Questions: Prof. David Bach on European Separatist Movements*, octombrie, 2017, <https://insights.som.yale.edu/insights/three-questions-prof-david-bach-on-european-separatist-movements>.